

УДК 392.5(477.46-21=161.2)"18/20":930.85
DOI <https://doi.org/10.15407/nz2021.03.659>

ОБРЯДОВЕ ДІЙСТВО «ВЕСІЛЬНЕ ГІЛЬЦЕ» (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ІСТОРИЧНОЇ УМАНЩИНИ)

Лариса ЙОВЕНКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1035-071X>

доктор педагогічних наук, доцент, професор,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
кафедра української літератури,
українознавства та методик їх навчання,
вул. Садова, 2, 20300, Умань, Черкаська область, Україна,
e-mail: yovenko310@ukr.net

Інна ТЕРЕШКО

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5682-7766>

кандидат педагогічних наук, доцент,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
кафедра хореографії та художньої культури,
вул. Садова, 2, 20300, Умань, Черкаська область, Україна,
e-mail: art_dekanat@meta.ua

Актуальність теми полягає у необхідності формування нової особистості як патріота України, що базується на національних традиціях, звичаях, обрядах, фольклорній спадщині, мистецтві тощо. Це підсилює важливість створення належних умов для популяризації надбань національної культури, минулого і сучасного української нації. Актуальність статті зумовлена також недостатнім вивченням фольклорно-етнографічного матеріалу історичної Уманщини. *Метою статті* є вивчення ритуально-міфологічної основи обряду «гільце», презентація особливостей його побутування на історичній Уманщині наприкінці XIX — початку XXI ст. *Об'єкт* дослідження — обряд «весільне гільце». *Предмет* — локально-територіальні особливості означеного обряду на території історичної Уманщини.

Методологічну основу дослідження становить застосування культурологічного та хронологічно-історичного методів (для розуміння еволюції і трансформації обряду «випікання весільного короваю»), емпіричного (для вивчення його локально-територіальних рис), а також методу теоретичного узагальнення.

Ключові слова: весільний обряд, весільне гільце, весільний фольклор, історична Уманщина, національна культурна спадщина.

Larysa YOVENKO

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1035-071X>

Doctor of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Ukrainian Literature,
Ukrainian Studies and Teaching Methods
Department Pavlo Tychyna Uman State
Pedagogical University
2, Garden street, 20300, Uman, Tcherkasy area, Ukraine,
e-mail: yovenko310@ukr.net

Inna TERESHKO

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5682-7766>

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of Choreography and
Artistic Culture Department Pavlo Tychyna
Uman State Pedagogical University
2, Garden street, 20300, Uman, Tcherkasy area, Ukraine,
e-mail: art_dekanat@meta.ua

THE RITE «WEDDING BRANCH» (ACCORDING TO THE MATERIALS OF THE HISTORICAL UMAN REGION)

The urgency of the topic lies in the need to form a new personality as a patriot of Ukraine, based on national traditions, customs, rituals, folklore heritage, art and more. This reinforces the need to create appropriate conditions for the promotion of national cultural heritage, past and present of the Ukrainian nation. The relevance of the article is also due to insufficient study of folklore and ethnographic material of the historical Uman region. Therefore, the aim of the article is to study the ritual and mythological essence of the «branch» rite, to present the peculiarities of its existence in the historical Uman region at the end of the XIX — beginning of the XXI century. The object of research is the «wedding branch» ceremony. Subject — local and territorial features of this rite in the historical Uman region.

The methodological basis of the research is used by cultural and chronological-historical (to understand evolution and transformation due to «writing a wedding cow»), expedition method (to study its local-territorial features), as well as the method of theoretical generalization. The novelty of the work in the generalization of local and territorial features due to the «wedding branch», published samples of ceremonial wedding folklore of the historical Uman region. Conclusions. Thus, the studied rite has a deep archaic meaning. It is established that it reflects: 1) the cult of the sun, fertility; 2) connection with nature, flora, native land; 3) the cult of the family.

The study of scientific works, archival materials of the research laboratory «Problems of training future teachers of philology for Ukrainian studies at school» showed that the rite of «department» in the villages of historical Uman retains authentic features, has a kind of script ritual which is manifested in the fixed local and territorial features of its implementation.

Careful study of regional forms of folklore in the educational process of higher education has significant potential in promoting the cultural heritage of the native ethnic group, fostering respect for the material and spiritual heritage of Ukrainian and other peoples.

Keywords: wedding ceremony, wedding branch, wedding folklore, Uman, historical region, national cultural heritage.

Вступ. Одним із фундаментальних принципів Бонської декларації та державної освітньої політики країн Європи є повага до культурних, мовних особливостей та національних освітніх систем різних народів світу [1]. Культурна самобутність є життєдайним джерелом для всебічного розвитку особистості, вона об'єднує народи, спонукаючи їх черпати сили у власному минулому, оволодівати елементами інших культур і, завдяки цьому, сприяти процесам самотворення та самопізнання.

У чинних нормативних джерелах (Концепція «Нова українська школа» [2], Закон України «Про вищу освіту» [3] та ін.) зацентовано на формуванні нової особистості як патріота України, що базується на національних традиціях, звичаях, обрядах, фольклорній спадщині, мистецтві тощо. Це підсилює необхідність створення належних умов для популяризації надбань національної культури, минулого і сучасного української нації. *Актуальність статті* зумовлена також недостатнім вивченням фольклорно-етнографічного матеріалу історичної Уманщини.

Методологія дослідження полягає в застосуванні різних методів: культурологічного та хронологічно-історичного (для розуміння еволюції і трансформації обряду «вишкання весільного короваю»), експедиційного (для вивчення його локально-територіальних рис), а також методу теоретичного узагальнення.

Аналіз досліджень та публікацій показав, що авторами наукових праць, які досліджували побутування обряду «гільце» наприкінці ХІХ ст., були: Хв. Вовк («Студії з української етнографії та антропології»), у яких розглянув ритуально-символічну сутність весільного гільця, особливості його виготовлення, опублікував фрагменти пісень, що супроводжували обряд [4]; М. Сумцов («Символіка слов'янських обрядів»), який студіював значення рослинного світу у весільних обрядах, зокрема й в українських [5]; Хр. Ящуржинський («Лирические малорусские песни, преимущественно свадебные»), що здійснив докладний опис оздоблення весільного гільця та його символіку на історичній Уманщині, презентував пісні, які виконувалися під час досліджуваного обряду [6].

Описи обряду «виття гільця» на Уманщині опубліковані в «Матеріалах до української етнології» (1919 р.) (М. Брижко «Весіле в містечку Дубовій, Уманського повіту в Київщині» [7], З. Ганюченко

«Весіле в с. Гордашівці Уманського повіту в Київщині») [8]).

У праці Н. Сивачук розглядається весільна обрядовість Уманщини у контексті національної семіосфери кінця ХІХ — початку ХХІ століття; на основі матеріалів фольклорних експедицій проаналізований обряд «гільце» в селах Дубова та Старі Бабани Уманського району Черкаської області [9].

Фрагменти означеного обряду за матеріалами сіл історичної Уманщини презентовано у розвідках Л. Йовенко [10; 11], В. Семенчука [12], І. Терешко [11; 13], Н. Осіпенко [14].

Мета дослідження — вивчення ритуально-міфологічної суті обряду «гільце», презентація особливостей його побутування на теренах історичній Уманщині наприкінці ХІХ — на початку ХХІ століття.

Об'єктом статті є обряд «весільне гільце». *Предметом* — локально-територіальні особливості означеного обряду на території історичної Уманщини.

Основна частина. По всій території України поширений обряд «виття гільця», який є залишком давнього релігійного культу і належить до передвесільних обрядодійств. У ньому можемо виокремити декілька змістових ліній: 1) культ сонця, плодючості; 2) зв'язок із природою, рослинним світом, родючістю землі; 3) культ Роду.

Як показало вивчення наукових праць, обряд «гільце» веде свій початок з міфологічної доби — періоду, коли давня людина по-особливому сприймала рослинний світ. Представники рослинного царства розглядалися як живі, здатні до самостійної діяльності істоти. Дерево вважалося вмістилищем духа, яке певним чином може впливати на людину, а тому відіграло помітну роль у звичаях і обрядах. Наприклад, у давнину існував звичай вінчання обведенням навколо дерева [15, с. 139]. Саме тому сосна, явір, яблуня, калина, барвінок, льон посідають помітне місце у весільній обрядовості українців.

На думку дослідників, гільце в широкому значенні є образом Світового Дерева українських колядок та щедрівок. Зокрема, у колядці, записаній на Уманщині, йдеться:

*Над морем глибоким
Стояв явір високий,
Радуйся!
Радуйся, небо, земле, веселися!*

*Вік до віку!
Христос народився!* [16, с. 11].

Із такого священного дерева будують церкву (колядка «Святая Варвара церкву збудувала» та ін. [16, с. 13].

Як показало дослідження, весільне гільце має ознаки спорідненості із: грою «Гори дуб» (довга жердина із прикріпленим зверху колесом, яку квітали українці на Троїцькі свята) [15]; купальським деревцем [17, с. 16]; майським деревцем, що зустрічається в германських [5, с. 136], слов'янських [18] та італійських країнах [5, с. 136]; деревом груші, навколо якого танцюють і співають пісні у Болгарії [19]; звичаєм носити перед весіллям оливкову гілку в Сербії [20].

Як зазначає В. Войтович, **весільне гільце** (вильце, вільце, гильце, ільце, ельце, йолце, йолка, ялинка, деревце, тройчатка, галузка, ріжки, ріжка, квітка, хвойка) — обрядове деревце українського весілля, — символ Бога Рода, праобраз райського дерева, що принесло колись першу прарідню [21, с. 60— 61].

На думку М. Сумцова, весільне гільце — це Дерево Життя в поетичних віруваннях, у яке, поєдналася думка про омолодження, озеленіння природи з ідею одруження молодої пари [5, с. 138].

По всій Україні деревце або гілку (звідси гільце) втикають у хліб або весільний коровай, і кожну гілочку прикрашають квітами, колоссям, калиновими ягодами, хмелем, кольоровими стрічками та папірцями, невеликими запаленими восковими свічками та ін. На переконання В. Жайворонка, «гільце як сонячна жертва і хліб-коровай означають єдність двох родів; біля весільного гільця дружки сплітали вінок для молодої, співаючи: «Благослови, мати, віночок сплітати, віночок для царівни нашої оселі, для сестри, для внучки праматері Лелі»; гільце символізує молододу, а процес його виття пов'язувався з виттям кубла (гнізда) для молодої пари, отже, наведений вислів має й переносне значення — «виходити заміж» [22, с. 135].

На Уманщині ще на початку минулого століття перед тим, як прикрашати гільце, молода з дружками і боярами ходили до церкви на вечірню службу. Це підтверджує опис Маркила Брижка: «Як передзвонять до церкви, молодий і молода кланяється батькові і матері молодої, мати бере хусточку, подає

один кінець молодій і молодому і виводить їх за ворота. Музики й свахи, а часом і старости, випроводивши в церкву молодих, вертаються прямо до молодого. З церкви молоді зі старшим боярином і дружкою йдуть просити на весілля попа й дяка; дружки й світилки і взагалі вся челядь жде їх коло церкви. Коли уже всі зберуться, йдуть від церкви до молодого вечеряти; дорогою співають:

*Були ми у церкві,
Молилися Богу
Й святому Миколі,
Щоб дав щастя й долі.*

Співають багато і других пісень. Прийшовши до молодого хати, стають перед порогом і ждуть, поки мати вийде стрічати їх. Мати молодого стрічає їх з хлібом на порозі:

*Вийди, мати, з хати,
Невістку стрічати і т. д.*

Молоді кланяються тричі, цілують хліб і матір у руку. Мати подає їм хусточку, заводить їх до хати і обводить тричі навкруги стола. За третім разом сажуть їх за столом, а сама виходить» [7, с. 63].

Пояснення щодо ходіння матері з молодими навкруг весільного стола дав Хр. Яцуржинський, який зауважив, що «воно належить до давньої форми шлюбного обряду і має багато спільного з хороводами на честь благотворного впливу Сонця на Землю, що є плодом любовних стосунків першого і другої і має зв'язок з уявленнями про Сонце як божество, що запалінує Землю, в образі колеса. Бог Сонця — це бог кохання і плодючості; шлюб, що означає любовний зв'язок між парубком та дівчиною. Складається з обрядів, присвячених Сонцю, і разом з тим символічно нагадує божественний лик його, який у свідомості народу має вигляд колеса» [6, с. 50].

У селі Оксанина, за свідченням респондентки, за стіл сідали, дотримуючись певного порядку: «старша дружка — поряд із молододу, старша світилка — поряд із молодиком, старший боярин — поряд зі світилкою, а решта — як хто попав, але так, щоб бояри сиділи окремо, а дружки окремо» [16, арк. 22]. Після вечері молодь хоче танцювати, тому старший боярин звертається за дозволом до старости.

Старший боярин:

*— Пане старосто, пане півстаросто,
благословіть молодим погуляти!*

Староста:

— *Хай Бог благословить!*

Старший боярин:

— *Пане старосто і пане півстаросто,
вдруге благословіть молодим погуляти!*

Староста:

— *Хай Бог благословить!*

Старший боярин:

— *Пане старосто і пане півстаросто,
втретє благословіть молодим погуляти!*

Староста:

— *Хай Бог благословить!* [16, арк. 24—25].

Після цього починають грати музики, учасники дійства танцюють. Коли досить нагуляються, молододу з дружками закликають у хату, дають чогонебудь закусити, вона дякує та йде з дружками додому, а молодий залишається в себе. Молододу проводжають з музиками. Дружки співають:

*Бувайте здорові,
Панове сватове.
Та накажіть гаразд,
Щоб були музики зараз.
Спасибі вам, мамо,
за вашу повагу,
Що ви нас поважали,
З музиками виряджали* [16, арк. 26].

Після того, як молода з дружками пішли, світилки та свахи в'ють молододу гільце.

Аналіз наукових джерел, а також матеріалів науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки майбутніх учителів-філологів до українознавчої роботи в школі» показав, що приготування гільця на Уманщині відбувалося так само урочисто, як і випікання короваю.

Хр. Ящуржинський зазначає, що гільце «взимку виготовляли з сосни чи ялини, а влітку — з яблуні, груші, вишні чи черемхи. Гілку цю встромляють у хліб і кожен пагінець прикрашають невеликими букетиками з калини, вівса, барвінку, чорнобривців, жоржин та інших квітів; перев'язують їх кольоровими нитками, шовком чи навіть стрічками. До гілок приліплюють також невеличкі воскові свічки. Між гілочками «вільця» кладуть зменю жита... Іноді гільце буває таким прибраним, що навіть листя не видно — лише квіти» [6, с. 28]. Вважалося, що густо прибране гільце віщує молодим багатство, в іншому разі — бідність.

В описі весілля із с. Гордашівки Уманського повіту, який було надруковано в «Матеріалах до української етнології» (1919 р.), йдеться, що дружки приходять до хати молододу із хлібом, цілують батька і матір в руку, після чого дружба йде рубати гільце, вносить його в хату, ставить його на стіл, а дружки беруть квітки і починають убирати гільце в квітки. Після цього батько дає їм по чарці горілки і вони починають співати:

*Не йдіть, молодиці,
З нами гільце вити,
Звиємо ми самі,
Краще, як із вами.
Черняві гільце вили,
Біляві дивилися,
Біляві дивилися
Та й собі навчилися* [8, с. 35].

У с. Дубова Уманського району (згідно із записами М. Брижка) його вили і в хаті молодого, і в хаті молододу.

До хати молодого сходяться бояри, світилки.

Світилки:

*До бору, бояри, до бору,
Та рубайте сосну здорову,
Та несить же й додому,
Та ставте на столі
Для щасливої долі* [6, с. 64].

Староста вносить до хати гільце і ставить його на стіл. Бояри і світилки співають:

*Ой дайте нам гільця,
Дайте нам барвінку,
Дайте нам калини,
Щоб ми гільце звили»* [7, с. 64].

Аналогічно й у селі Городецьке Уманського району Черкаської області, згідно з розповідями респондентів, традиційно робили два гільця [10, с. 22].

У селі Легедзине Тальнівського району Черкаської області до молододу і молодого сходяться дівчата і хлопці гільце вити. Завивають усі присутні, але основна роль належить молодій і молододу. Гільце прикрашають різнокольоровими стрічками та цукерками. Квітку, яку прив'язували наверх, робили з паперу. Зверху прикріплювали гроші (парну купюру), колоски пшениці. Перед тим, як прикрашати гільце, старша дружка бере благословення у старости: «Пане старосто, пане півстаросто, благословіть молододу гільце вити!». На що староста відповідає: «Хай Бог благословить!» (діалог повторюється тричі).

У цей час дівчата співають:

*Благослови, Боже, і отець, і мати,
Своєму дитяти гільця завивати!*

Молода встає і прив'язує квітку, дружки співають:

*Молоде встало,
Догори руки зняло,
Квіточку прив'язало.*

А тоді всі дівчата чіпляють квітки і співають:

*Не йдїть, молодиці,
З нами гільце вити,
Звиємо ми самі краще,
Нїж з вами,
З музиками, цимбалами,
З молодими боярами.*

Приходить староста до старшої дружки купляти гільце, дістає «карафін» горілки і купюру грошей, щоб її покрити. Спочатку дає копійки, торгуються, а потім потрібну купюру для викупу. Всі вечеряють і розходяться [23, арк. 42—43].

У селі Коржова Слобода Уманського району Черкаської області перед весіллям приходили дружки рушники торочити. Хлопці врізали молоду вишеньку, щоб на ній було багато гілочок. «Дружки у «дівішнік» (завтра весілля) робили гільце» [24, арк. 34].

Квітку, яку прив'язували наверх, робили так: «Велика квітка така як кульбаба наче, квітку з бузини вмочали в краску (червону чи рожеву). Тоді така гарна та квітка і чіпляли її на ту гилячку. Листя робили з тих стружок квіток і прив'язували до цього гільця... На моє весілля зима була і чіпляли сухі квітки» [24, арк. 35].

Все це супроводжувалося піснями:

*Ой дайте нам гільця,
Дайте нам барвінку,
Дайте нам калини,
Щоб ми гільце звили.*

*Як ми гільце вили,
Мед-горілку пили.
Як гільце розвивали,
Мед-горілку розливали.*

У неділю це гільце несе молодий, йдучи за молодю [24, с. 35].

Зібраний здобувачами вищої освіти та викладачами під час фольклорно-етнографічної пошукової діяльності матеріал, не тільки поповнює знання молоді

з питань національної культурної спадщини, озброює вміннями на навичками науково-дослідницької роботи, а й є джерелом для студентської творчої діяльності (наприклад, відтворення майбутніми вчителями-філологами під час звітних концертів майстер-класу «Театр слова» весільних обрядів українців, широко залучаючи зібрані зразки регіонального фольклору; під час участі у квестах, тим-блдінгах, батлах, заходах OPEN AIR українознавчого спрямування та ін.).

Висновки. Таким чином, досліджуваний обряд має глибинний архаїчний зміст. Встановлено, що він відображає: 1) культ сонця, плодючість; 2) зв'язок із природою, рослинним світом, родючістю землі; 3) культ Роду.

Вивчення наукових праць, архівних матеріалів науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки майбутніх учителів-філологів до українознавчої роботи в школі» (Уманський держаний педагогічний університет імені Павла Тичини) показало, що обряд «гільце» у селах історичної Уманщини зберігає автентичні ознаки, має своєрідний обрядовий сценарій, що виявляється в зафіксованих локально-територіальних особливостях його проведення. Означений обряд і до сьогодні є важливою складовою весільного обряду Уманського краю.

Грунтовне вивчення регіональних форм фольклору в освітньому процесі вищих закладів освіти має вагомий потенціал у справі популяризації культурної спадщини рідного етносу, вихованні поваги до матеріальних та духовних надбань українського та інших народів.

Подальшого дослідження потребують різновиди народно-драматичних форм календарної обрядовості історичної Уманщини.

1. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти». Болонья, 19 червня 1999 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
2. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/> (дата звернення: 09.12.2017).
3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556—VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 09.12.2017).
4. Вовк Х.К. Студії з української етнографії та антропології. Київ: Мистецтво, 1995. 336 с.

5. Сумцов Н.Ф. *Символика славянских обрядов: Избранные труды*. Москва: Восточная литература, 1996. 296 с.
6. Яцуржинский Хр. *Лирические малорусские песни, преимущественно свадебные*. Варшава, 1880. 127 с.
7. Брижко Маркил. *Весіле в містечку Дубовій Уманського повіту в Київщині. Матеріали до української етнології*. Львів, 1919. Т. XIX—XX. С. 63—66.
8. Ганюченко З. *Весіле в с. Гордашівці Уманського повіту в Київщині». Матеріали до української етнології*. Львів, 1919. Т. XIX—XX. С. 34—51.
9. Сивачук Н.П. *Уманське весілля*. Умань: АЛМІ, 2010. 201 с.
10. Йовенко Л.І. *Фольклорно-етнографічна спадщина с. Городецьке Уманського району Черкаської області*. Умань: АЛМІ, 2010. 65 с.
11. Йовенко Л., Терешко І. *«Фольклорно-етнографічна спадщина села Черповоди Уманського району Черкаської області*. Умань: ПП Жовтий, 2013. 136 с.
12. Семенчук В. *Фольклор села Роги Уманського району Черкаської області*. Умань: ПП Жовтий, 2014. 112 с.
13. Терешко І., Йовенко Л. *Фольклорно-етнографічна спадщина села Тимошівка Маньківського району Черкаської області*. Умань: ПП Жовтий, 2012. 114 с.
14. Осіпенко Н.С., Гончарук В.А. *Фольклорна спадщина села Пугачівка Уманського району Черкаської області*. Умань: АЛМІ, 2019. 132 с.
15. Максимович М.А. *Собрание сочинений*. Киев, 1877. Т. 2. 524 с.
16. *Архів науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки майбутніх учителів-філологів до українознавчої роботи в школі»*. Ф. 97. Оп. 7. Од. зб. 24. Арк. 132. Семенчук Оксана, с. Оксанина Уманського району Черкаської області (записано від Ткаченко Теклі Тихінівни, 1930 р. н., 10.06.1999).
17. Сивачук Н.П. *Купальська обрядовість Уманщини*. Умань: ПП Жовтий, 2011. 128 с.
18. Nowosielski A. *Lud Ukrainski, jego piesni bajki...* Т. I—II. Wilno, 1857. 220 с.
19. Каравелов Л. *Памятники народного быта болгар*. Москва, 1861. Кн. I. 324 с.
20. Буслаев Ф.И. *Эпическая поэзия. Статья первая. Отечественные записки*. 1851. № 7. Отд. II.
21. Войтович В.М. *Українська міфологія*. Київ: Либідь, 2002. 662 с.
22. Жайворонок В.В. *Знаки української етнокультури: Словник-довідник*. Київ: Довіра, 2006. 703 с.
23. *Архів науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки майбутніх учителів-філологів до українознавчої роботи в школі»*. Ф. 1. Оп. 3. Од. зб. 236. Арк. 17. Гут Наталія, с. Легездине Тальнівського району Черкаської області (записано від Крижанівської Марусі, 1928 р. н. та Дробот Параски, 1927 р. н., 06.07.2004 р.).
24. *Архів науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки майбутніх учителів-філологів до українознавчої роботи в школі»*. Ф. 177. Оп. 4. Од. зб. 145. Арк. 65. Гайшук Тетяна, с. Коржова Слобода Уманського району Черкаської області (записано від Шевченко Марії Корніївни, 1921 р. н., 12.06.2001 р.).

REFERENCES

- (1999, June 19). *Joint Declaration of the Ministers of Education of Europe «European Higher Education Area»*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/994_525#Text [in Ukrainian]
- New Ukrainian school. Conceptual principles of secondary school reform*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> [in Ukrainian].
- (2014, July 1). *On Higher Education*. Official web-portal of the Parliament of Ukraine. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
- Vovk, H. (1995). *Studies in Ukrainian ethnography and anthropology*. Kyiv: Art [in Ukrainian].
- Sumtsov, N. (1996). *Symbolism of Slavic rites: Selected works*. Moscow: Eastern Literature [in Russian].
- Yashchurzhinsky, H. (1880). *Lyrical Little Rusynian songs, mostly wedding*. Warsaw: Typography of M. Zemkevich and V. Noakovsky [in Russian].
- Brizhko, M. (1919). *Wedding in the town of Dubova, Uman district, Kyiv region. Materials on Ukrainian Ethnology* (Vol. XIX—XX, pp. 63—66) [in Ukrainian].
- Ganyuchenko, Z. (1919). *Wedding in the village of Gordashivtsi, Uman County, Kyiv Region. Materials on Ukrainian Ethnology* (Vol. XIX—XX, pp. 33—51) [in Ukrainian].
- Sivachuk, N. (2010). *Uman wedding*. Uman: ALMI [in Ukrainian].
- Yovenko, L. (2010). *Folklore and ethnographic heritage of the village of Gorodetske, Uman district, Cherkasy region*. Uman: ALMI [in Ukrainian].
- Yovenko, L., & Tereshko, I. (2013). *Folklore and ethnographic heritage of the village of Cherpovody, Uman district, Cherkasy region*. Uman: PP Zhovtyy [in Ukrainian]
- Semenchuk, V. (2014). *Folklore of the village of Rohy, Uman district, Cherkasy region*. Uman: PP Zhovtyy [in Ukrainian].
- Tereshko, I., & Yovenko, L. (2012). *Folklore and ethnographic heritage of the village of Tymoshivka, Mankiv district, Cherkasy region*. Uman: PP Zhovtyy [in Ukrainian].
- Osipenko, N., & Goncharuk, V. (2019). *Folklore heritage of the village of Pugachivka, Uman district, Cherkasy region*. Uman: ALMI [in Ukrainian].
- Maksimovich, M. (1977). *Collection of works* (Vol. 2). Kyiv: MP Fritz Printing House [in Russian].
- Semenchuk, O. Oksanina, Uman district, Cherkasy region, recorded from Tkachenko Teklia Tikhinivna, born in 1930, June 10, 1999. In *Archive of the research laboratory «Problems of preparation of future teachers of philology for Ukrainian studies work at school»*. F. 97. Op. 7. Od. sb. 24. Ark. 132 [in Ukrainian].
- Sivachuk, N. (2011). *Kupala rituals of Uman region*. Uman: PP Zhovtyy [in Ukrainian].
- Nowosielski, A. (1857). *People of Ukraine* (Vol. I—II). Vilnius: Glucksberg [in Polish].

- Karavelov, L. (1861). *Monuments of folk life of Bulgarians* (Book I). Moscow: K. Anders Printing House [in Russian].
- Buslaev, F. (1851). Epic poetry. Article one. *Domestic Notes*, 7 [in Russian].
- Voitovych, V. (2002). *Ukrainian mythology*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Zhayvoronok, V. (2006). *Signs of Ukrainian ethnoculture: Dictionary-reference book*. Kyiv: Dovira [in Ukrainian].
- Gut, N. Legedzyne, Talmivskiy district, Cherkasy region, recorded from Kryzhanivska Marusya, born in 1928 and Drobot Parasky, born in 1927, 6.07.2004. In *Archive of the research laboratory «Problems of preparation of future teachers of philology for Ukrainian studies work at school»*. F. 1. Op. 3. Od. sp. 236. Ark. 17 [in Ukrainian].
- Gaishuk, T. Korzhova Sloboda, Uman district, Cherkasy region, recorded from Shevchenko Maria Korniiivna, born in 1921, 12.06.2001. In *Archive of the research laboratory «Problems of preparation of future teachers of philology for Ukrainian studies work at school»*. F. 177. Op. 4. Od. sp. 145. Ark. 65 [in Ukrainian].